

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης 93/2019

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Τμήμα Ε΄

Συνεδρίαση της 17^{ης} Απριλίου 2019

Σύνθεση :

Πρόεδρος: Μεταξία Ανδροβιτσάνεα, Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Βασιλική Πανταζή, Ελένη Σβολοπούλου, Δημήτριος Μακαρονίδης, Σταύρος Σπυρόπουλος, Γεώργιος Γρυλωνάκης, Ιωάννης Χατζηνέκουρας, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Ελένη Σβολοπούλου, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους

Αριθμός Ερωτήματος: Το με αριθμ. Α.Π.ΥΠΠΟΑ/ΓΡΥΠ/177406/3654/4-4-2019 έγγραφο του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού/Γραφείο Υπουργού.

Περίληψη Ερωτήματος: Ερωτάται **1.** Αν η μουσειολογική-μουσειογραφική μελέτη, η οποία εκπονείται από τον Διευθυντή νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου, ιδρυθέντος κατά τις διατάξεις του άρθρου 2 του ν. 2557/1997, στο πλαίσιο των κατ' άρθρο 2 παρ. 1 περ. ε υποπερ. ββ (στοιχ. II) καθηκόντων του, και το οποίο (νομικό πρόσωπο) ανήκει στους Φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του ν. 2121/1993 περί προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων. **2.** Επί καταφατικής απάντησης, ποιες είναι οι έννομες συνέπειες ως προς τη δυνατότητα χρήσης της μελέτης από τον φορέα.

.....

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε') γνωμοδότησε ως εξής:

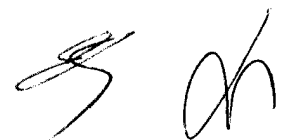
Ιστορικό.

Στο παραπάνω έγγραφο ερώτημα της υπηρεσίας και στα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

1. Με την ΥΠΠΟΑ/ΓΔΔΥΗΔ/ΔΔΑΑΔ/ΤΥΕΦΤΠ/313367/5817/5270/191/3-12-2014(ΦΕΚ 759 ΥΟΔΔ/4.12.2014) απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού η κ. Κ. Κ. διορίστηκε στη θέση της Δ/ντριας του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης (στο εξής ΕΜΣΤ) με θητεία έως τις 14-1-2016 και κατόπιν παρατάσεων έως τις 4-12-2018. Κατά τη διάρκεια της θητείας της εκπόνησε μουσειολογική –μουσειογραφική μελέτη για το ΕΜΣΤ, που στεγάζεται στο κτίριο της Ζυθοποιίας Φιξ, στη συμβολή της Λεωφόρου Καλλιρόης με την οδό Φραντζή, ώστε να εκτεθεί στους χώρους του η μόνιμη συλλογή των έργων του Μουσείου και επιπλέον να διαμορφωθεί χώρος για τις περιοδικές εκθέσεις. Στη συνεδρίαση της 15ης-4-2016 του Διοικητικού Συμβουλίου, μοναδικού οργάνου διοίκησης του ΕΜΣΤ κατά τον χρόνο εκείνο, εγκρίθηκε ομόφωνα η μουσειολογική - μουσειογραφική μελέτη, στη συνέχεια δε με την ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΜΤΕ/ΔΜΕΕΜΠΚ/175877/14331/3003/30-5-2016 Απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, μετά από γνωμοδότηση του Συμβουλίου Μουσείων, εγκρίθηκε η άνω μελέτη με τους προβλεπόμενους σε αυτή όρους.

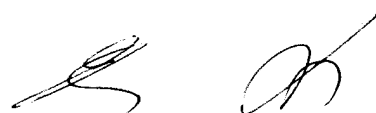
Νομοθετικό Πλαίσιο.

2. Ο ν. 2121/1993 «Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα» (Α' 25) μεταξύ άλλων ορίζει στο άρθρο 1 παρ. 1 ότι «Οι πνευματικοί δημιουργοί με τη δημιουργία του έργου, αποκτούν πάνω σ' αυτό πνευματική ιδιοκτησία, που περιλαμβάνει, ως αποκλειστικά και απόλυτα δικαιώματα, το δικαίωμα της εκμετάλλευσης του έργου (περιουσιακό δικαίωμα) και το δικαίωμα της προστασίας του προσωπικού τους δεσμού προς αυτό (ηθικό δικαίωμα)», στο άρθρο 2 παρ. 1 ότι «Ως έργο νοείται κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή,...», στο άρθρο 3 παρ. 1 προβλέπει ενδεικτικά τις εξουσίες που περιλαμβάνονται στο περιουσιακό δικαίωμα, στο άρθρο 6 ότι «1.Ο δημιουργός ενός έργου είναι ο αρχικός δικαιούχος του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος επί του έργου 2.Τα δικαιώματα αποκτώνται πρωτογενώς και χωρίς διατυπώσεις», στο άρθρο 8, στο οποίο προστέθηκε τρίτο

εδάφιο με την παράγραφο. 17 του άρθρου 8 του ν. 2557/1997 (Α'271), ότι «Επί έργων που δημιουργήθηκαν από μισθωτούς σε εκτέλεση σύμβασης εργασίας, αρχικός δικαιούχος του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος είναι ο δημιουργός. Αν δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία, στον εργοδότη μεταβιβάζονται αυτοδικαίως εκείνες μόνο οι εξουσίες από το περιουσιακό δικαίωμα, που είναι αναγκαίες για την εκπλήρωση του σκοπού της σύμβασης. Το περιουσιακό δικαίωμα επί των έργων, που δημιουργήθηκαν από τους απασχολούμενους με οποιαδήποτε σχέση εργασίας στο Δημόσιο ή ΝΠΔΔ σε εκτέλεση του υπηρεσιακού τους καθήκοντος, μεταβιβάζεται αυτοδικαίως στον εργοδότη, εκτός αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία», στο άρθρο 12 ότι «1. Το περιουσιακό Δικαίωμα μπορεί να μεταβιβασθεί μεταξύ ζώντων ή αιτία θανάτου. 2. Το Ηθικό δικαίωμα είναι αμεταβίβαστο μεταξύ ζώντων. Μετά το θάνατο του δημιουργού, το ηθικό δικαίωμα περιέρχεται στους κληρονόμους του, που οφείλουν να το ασκούν σύμφωνα με τη θέληση του δημιουργού, εφόσον τέτοια θέληση έχει ρητά εκφρασθεί» και στο άρθρο 15 παρ.4 ότι «Αν δεν καθορίζεται η έκταση και τα μέσα εκμετάλλευσης για τα οποία γίνεται η μεταβίβαση ή συμφωνείται η εκμετάλλευση ή η άδεια εκμετάλλευσης, θεωρείται ότι αυτές αφορούν την έκταση και τα μέσα, που είναι αναγκαία για την εκπλήρωση του σκοπού της σύμβασης ή της άδειας.

3. Στις ακόλουθες διατάξεις του άρθρου 2 του ν.2557/1997 (Α'271), όπως ισχύει ορίζεται: 1.α. Ιδρύεται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία "Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης" (Ε.Μ.Σ.Τ.) με έδρα την Αθήνα που εποπτεύεται από το Υπουργείο Πολιτισμού β. Το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης που στο εξής θα αποκαλείται Μουσείο, λειτουργεί χάριν του δημόσιου συμφέροντος κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας και διέπεται από το ιδιωτικό δίκαιο, εφόσον δεν ορίζεται ειδικότερα στις διατάξεις του παρόντος.... γ. Στους σκοπούς του ιδρυόμενου Μουσείου περιλαμβάνονται: αα) η διάσωση και ανάδειξη έργων ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών... ββ) η προαγωγή της αισθητικής καλλιέργειας και της καλλιτεχνικής παιδείας του κοινού, γγ)... δδ)...Οι σκοποί του Μουσείου εκπληρώνονται ιδίως με: I. Τη συγκρότηση συλλογών ζωγραφικής, γλυπτικής,...II. Τη φύλαξη και συντήρηση των συλλογών, σύμφωνα με τις πιο σύγχρονες και αποτελεσματικές μουσειολογικές προδιαγραφές.III. Την αρχειοθέτηση και τεκμηρίωση των συλλογών με τη βοήθεια ηλεκτρονικών μέσων IV. Την έκθεση σε μόνιμη βάση των συλλογών, σύμφωνα με επιστημονικές Μεθοδολογίες.V...Xiii. δ)...ε) Όργανα διοίκησης του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης .είναι το Διοικητικό Συμβούλιο και οΔιευθυντής. (Σημειώνεται ότι το πρώτο εδάφιο της περ.ε' αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 57 ν.4481/2017,ΦΕΚ

Α 100/20.7.2017) αα. Το Διοικητικό Συμβούλιο του Μουσείου είναι εννεαμελές, διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.....Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. εκπροσωπεί το Μουσείο δικαστικά και εξώδικα.....Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι αρμόδιο για όλα γενικώς τα ζητήματα που αφορούν στη διοίκηση και διαχείριση του Μουσείου. Στο Διοικητικό Συμβούλιο ανήκει ιδίως η αρμοδιότητα για τη χάραξη της πολιτιστικής πολιτικής του Μουσείου, στο πλαίσιο της κείμενης νομοθεσίας, του εσωτερικού κανονισμού και της εικαστικής πολιτικής του Υπουργείου Πολιτισμού, η συνομολόγηση, υπογραφή και εκτέλεση με τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στον παρόντα νόμο κάθε σύμβασης απαραίτητης για σύσταση δικαιωμάτων ή υποχρεώσεων του Μουσείου, η αποδοχή δωρεών, εισφορών ή χορηγιών, η σύναψη δανείων, η πειθαρχική εξουσία δεύτερου βαθμού για το προσωπικό του Μουσείου, η κατάρτιση του ετήσιου προϋπολογισμού, η σύνταξη της ετήσιας έκθεσης και του ισολογισμού και η διενέργεια στο τέλος κάθε διαχειριστικής χρήσης ελέγχου νομιμότητας και απολογισμού του έργου του Διευθυντή." ββ. Ο Υπουργός Πολιτισμού με απόφαση του, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, διορίζει τον Διευθυντή του Μουσείου με τετραετή θητεία που μπορεί να ανανεώνεται... Οι αποδοχές του Διευθυντή του Μουσείου καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Πολιτισμού.Ο Διευθυντής του Μουσείου: i Προϊσταται όλων των Υπηρεσιών του Μουσείου, εποπτεύει και συντονίζει τη λειτουργία τους, επιβλέπει την εκτέλεση των αποφάσεων του Δ.Σ., των νόμων και του εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας, εγκρίνει τις λειτουργικές δαπάνες στο πλαίσιο του εγκεκριμένου από το Δ.Σ. ετήσιου προϋπολογισμού, ασκεί δε επιπλέον αρμοδιότητες που του εκχωρεί το Δ.Σ. και έχει κάθε αρμοδιότητα που σχετίζεται με τη λειτουργία των Υπηρεσιών του Μουσείου. II. Σχεδιάζει το σύνολο του επιστημονικού και καλλιτεχνικού προγραμματισμού, σύμφωνα με τους σκοπούς και την πολιτιστική πολιτική του Μουσείου και, κατόπιν έγκρισης του Δ.Σ., μεριμνά για την πραγματοποίησή του. III. Εισηγείται στο Δ.Σ. τον εμπλουτισμό των συλλογών του Μουσείου με αγορές, καθώς και την αποδοχή δωρεών, χορηγιών, κληρονομιών, κληροδοσιών, παραχωρήσεων και με άλλους νόμιμους τρόπους. IV. Εισηγείται στο Δ.Σ. οποιοδήποτε θέμα έχει σχέση με το επιστημονικό, διοικητικό και το βοηθητικό προσωπικό του Μουσείου. V. Προτείνει στο Δ.Σ. τον ετήσιο προϋπολογισμό του Μουσείου και υποβάλλει προς έγκριση κάθε έτος απολογισμό του έργου του στο Δ.Σ. του Μουσείου. VI. Ασκεί πειθαρχική εξουσία σε πρώτο βαθμό στο προσωπικό του Μουσείου..." στ). οι πόροι του Μουσείου είναι: I.

Επιχορήγηση του Υπουργείου Πολιτισμού. II. Ενισχύσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση ή άλλους διεθνείς οργανισμούς. III. Επιχορηγήσεις από δημόσιους ή μη φορείς και οργανισμούς. IV. Έσοδα προερχόμενα από δωρεές, κληρονομίες, κληροδοσίες, καταπιστεύματα. V. Έσοδα από χορηγίες πάσης φύσεως και κάθε είδους κοινωνικούς πόρους. VI Έσοδα από τα εισιτήρια, τις εκδόσεις του Μουσείου....VII. Έσοδα από εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων κινητών και ακινήτων.....

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων.

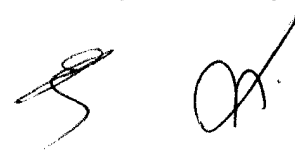
Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου στο οποίο εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σ' αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη μας συνάγονται τα ακόλουθα :

4. Από τις διατάξεις των άρθρων 1 και 2 του ν.2121/1993 συνάγεται ότι το έργο, ως πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή προσιτή στις αισθήσεις, προστατεύεται από την πνευματική ιδιοκτησία εφόσον ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις της γενικής ρήτηρας του άρθρου 2 παρ. 1, δηλαδή εφόσον είναι πρωτότυπο. Η «πρωτοτυπία», η έννοια της οποίας δεν προσδιορίζεται γενικά από τον νόμο, είναι, κατά τη θεωρία της στατιστικής μοναδικότητας που επικρατεί στη νομολογία, η κρίση ότι κάτω από παρόμοιες συνθήκες και με τους ίδιους στόχους κανένας άλλος δημιουργός κατά λογική πιθανολόγηση δεν θα ήταν σε θέση να δημιουργήσει έργο όμοιο, ή ότι αυτό παρουσιάζει μία ατομική ιδιομορφία ή ένα ελάχιστο όριο «δημιουργικού ύψους», έτσι ώστε να ξεχωρίζει και να διαφοροποιείται από τα έργα της καθημερινότητας ή από άλλα παρεμφερή γνωστά έργα. (ΑΠ 1239/2011 Ποιν., 152/2005, ΠΠΑ 1001/2015, Γ. Κουμάντου Πνευματική Ιδιοκτησία εκδ.2000 σελ.105). Η μοναδικότητα αυτή μπορεί να αναζητηθεί σε κάποιο από τα γνωρίσματα του έργου (στο θέμα, στη σύλληψη, στην κατάταξη, στη διατύπωση, σε κάποιες λεπτομέρειες), ανάλογα με το είδος και τη φύση του (βλ. Εφ.ΑΘ 885/2009 ό.π., Εφ.ΑΘ 8263/2007 ΔΕΕ 2008. 1115, ΕφΑΘ 2864/2007 ΔΕΕ 2007. 1182). Αντικείμενο της προστασίας στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι η μορφή και όχι η ιδέα που περιέχεται στο πνευματικό δημιούργημα, διότι κατά κανόνα το σύνολο των έργων αξιοποιεί και βασίζεται σε προγενέστερα στοιχεία, τα οποία είτε έχουν καταστεί πλέον κοινό κτήμα, είτε στερούνται πρωτοτυπίας, είτε προέρχονται από ελεύθερες πηγές. Το αν ένα πνευματικό δημιούργημα είναι ή όχι πρωτότυπο, αποτελεί ζήτημα πραγματικό που υπόκειται σε απόδειξη και για το οποίο αποφαίνονται ανελέγκτως τα δικαστήρια της ουσίας (βλ.ΑΠ

1239/2011 Ποιν, 152/2005 Νο Β 2005, Εφ.ΑΘ.4793/2009, 885/2009 κ.α. Γ. Κουμάντου Πνευματική Ιδιοκτησία έκδ. 2002,σελ.111-112.).

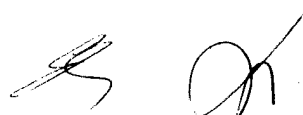
5. Με τη μουσειολογική μελέτη επιλέγονται τα προς έκθεση αντικείμενα, προτείνονται οι θεματικές ενότητες των συλλογών και οργανώνεται το προς έκθεση υλικό σε νοηματικές ενότητες. Εξάλλου, η μουσειογραφική μελέτη αφορά στον τρόπο ένταξης των εκθεμάτων και των συλλογών στους χώρους φιλοξενίας που διαθέτει συγκεκριμένο Μουσείο με στόχο την χωρική υπηρετήση της μουσειολογικής πρότασης. Στην ενδεικτική απαρίθμηση του άρθρου 2 παρ.1 ν.2121/1993 δεν αναφέρονται μεν οι μουσειολογικές-μουσειογραφικές μελέτες, ωστόσο αυτές αποτελούν πνευματικό δημιούργημα προστατευόμενο από το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας υπό την προϋπόθεση της πρωτοτυπίας, μεταξύ άλλων, ως προς την κατάταξη των εκθεμάτων, τον τρόπο ένταξης αυτών στο χώρο, την επιλογή των διαστάσεων των προθηκών - βάθρων, τη διαμόρφωση των όγκων, την επιλογή των υλικών, των χρωμάτων, κ.λπ..

6. Ο δημιουργός ενός έργου αποκτά πρωτογενώς και αυτοδικαίως χωρίς τυπικές διατυπώσεις το αποκλειστικό δικαίωμα της εκμετάλλευσης του έργου του (περιουσιακό δικαίωμα) και το δικαίωμα της προστασίας του προσωπικού του δεσμού προς αυτό (ηθικό δικαίωμα) (Γ. Κουμάντου, ο.π., σελ. 167-168, ΕφΘεσ 1031/2008,1929/2007 κ.α.). Η αρχή αυτή ισχύει και όταν το έργο δημιουργείται κατόπιν παραγγελίας ή από μισθωτό στο πλαίσιο εξαρτημένης εργασιακής σχέσης, οπότε και πάλι ο εντολοδόχος και ο μισθωτός αποκτούν αυτοδικαίως τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στο έργο.(ΜΠΑ1721/2014) Το ηθικό δικαίωμα δίνει στον δημιουργό ,μεταξύ άλλων, την εξουσία της αναγνώρισης της πατρότητάς του στο έργο, την εξουσία να απαιτεί, στο μέτρο του δυνατού, τη μνεία του ονόματός του στα αντίτυπα του έργου του και σε κάθε χρήση αυτού ή, αντίθετα, την εξουσία της ανωνυμίας του και την εξουσία της απαγόρευσης κάθε παραμόρφωσης, περικοπής ή άλλης τροποποίησης του έργου του, καθώς και κάθε προσβολής του δημιουργού, οφειλόμενης στις συνθήκες παρουσίασης του έργου στο κοινό. Το ηθικό δικαίωμα είναι ανεξάρτητο από το περιουσιακό και δεν μεταβιβάζεται όσο ζει ο δικαιούχος αυτού, αλλά μπορεί να περιοριστεί συμβατικά στο βαθμό που είναι αναγκαίο για την πραγμάτωση του σκοπού της σύμβασης οικονομικής εκμετάλλευσης του έργου, ενώ η συναίνεση του δημιουργού σε πράξεις τρίτων, που εναντιώνονται στο περιεχόμενο του ηθικού δικαιώματος, αίρει τον παράνομο χαρακτήρα των σχετικών πράξεων (άρθρα 14 και16) Το εύρος του περιουσιακού και ηθικού δικαιώματος κρίνεται με

βάση τα άρθρα 3, 4 και 6 του Ν. 2121/1993 στα οποία (άρθρα 3 και 4) η απαρίθμηση των εξουσιών είναι ενδεικτική (ΑΠ 1493/2009, ΑΠ 872/2009, ΕΛΛΔνη 2009.1007, κ.α.). Το περιουσιακό δικαίωμα εξασφαλίζει στο δημιουργό τη δυνατότητα να εκμεταλλευτεί το έργο του αποκομίζοντας από αυτό οικονομικά οφέλη. Περιλαμβάνει κυρίως την εγγραφή του έργου, την αναπαραγωγή του και την θέση του έργου σε κυκλοφορία, εξουσία που περιλαμβάνει τις πράξεις με τις οποίες το έργο γίνεται προσιτό στο κοινό με οποιαδήποτε μορφή μέσω πώλησης ή με άλλους τρόπους, σύμφωνα δε με ρητή διάταξη του νόμου (άρθρο 12 παρ.1) το περιουσιακό δικαίωμα μπορεί να μεταβιβασθεί μεταξύ ζώντων ή αιτία θανάτου. Εξάλλου, έργα συνεργασίας θεωρούνται όσα έχουν δημιουργηθεί με την άμεση σύμπραξη δύο ή περισσότερων δημιουργών, οι οποίοι είναι οι αρχικοί συνδικαιούχοι του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος επί του έργου κατά ίσα μέρη εάν δεν συμφωνήθηκε αλλιώς. Περαιτέρω, συλλογικά έργα θεωρούνται όσα έχουν δημιουργηθεί με τις αυτοτελείς συμβολές περισσότερων δημιουργών κάτω από την πνευματική διεύθυνση και τον συντονισμό ενός φυσικού προσώπου που είναι ο αρχικός δικαιούχος του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος επί του συλλογικού έργου. Οι δημιουργοί των επιμέρους συμβολών είναι αρχικοί δικαιούχοι του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος επί των συμβολών τους, εφόσον αυτές είναι δεκτικές χωριστής εκμετάλλευσης. Όταν, τέλος, ένα έργο απαρτίζεται από τμήματα που έχουν δημιουργηθεί χωριστά, οι δημιουργοί των τμημάτων αυτών είναι αρχικοί συνδικαιούχοι των δικαιωμάτων επί του σύνθετου έργου και αποκλειστικοί αρχικοί δικαιούχοι των δικαιωμάτων του τμήματος που δημιούργησε ο καθένας, εφόσον αυτό είναι δεκτικό χωριστής εκμετάλλευσης.

7. Ο κανόνας ότι αρχικός δικαιούχος της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ο δημιουργός του έργου ισχύει και για τα έργα, που δημιουργήθηκαν από μισθωτούς σε εκτέλεση σύμβασης εργασίας, οπότε και πάλι ο μισθωτός αποκτά αυτοδικαίως τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στο έργο. Αυτό προβλέπεται ρητά στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 8 ν.2121/1993. Με το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 8 προβλέπεται η αυτοδίκαιη μεταβίβαση στον εργοδότη μόνον των εξουσιών που πηγάζουν από το περιουσιακό δικαίωμα και συγκεκριμένα εκείνων, που είναι αναγκαίες για την εκπλήρωση του σκοπού της σύμβασης, εκτός εάν υπάρχει αντίθετη συμφωνία. Στο τρίτο εδάφιο του άρθρου 8 ορίζεται ότι, στην περίπτωση που εργοδότης είναι το δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και το έργο δημιουργήθηκε σε εκτέλεση υπηρεσιακού καθήκοντος, τότε στον εργοδότη μεταβιβάζεται αυτοδικαίως το σύνολο του

περιουσιακού δικαιώματος, αλλά πάντα αν δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία.

8. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι για την αυτοδίκαιη μεταβίβαση των περιουσιακής φύσης εξουσιών, οι οποίες γεννιούνται από την πνευματική δημιουργία του μισθωτού, πρέπει να συντρέχουν οι εξής τρεις προϋποθέσεις (α) να υπάρχει σύμβαση εργασίας εξαρτημένης ή παροχής υπηρεσιών ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου (β) το έργο να δημιουργήθηκε σε εκτέλεση σύμβασης εργασίας είτε οφειλόμενης παροχής υπηρεσιών στο πλαίσιο της εργασιακής σχέσης και (γ) να μην υπάρχει αντίθετη συμφωνία. Σύμβαση εργασίας υπάρχει όταν οι συμβαλλόμενοι αποβλέπουν στην παροχή της εργασίας και στον μισθό που συμφωνήθηκε και ο εργαζόμενος τελεί σε νομική εξάρτηση από τον εργοδότη, η οποία εκδηλώνεται με το δικαίωμα του τελευταίου να δίνει οδηγίες στον εργαζόμενο για τον τρόπο, τόπο και χρόνο παροχής των υπηρεσιών του και να ασκεί εποπτεία, άσχετα αν ο εργοδότης αφήνει περιθώριο πρωτοβουλιών στον εργαζόμενο κατά την εκτέλεση της εργασίας του λόγω των τεχνικών ή επιστημονικών του γνώσεων (βλ. ΟΛ.ΑΠ 28/2005 Νο.Β 53. 1100, ΑΠ 1099/2003 ΕλλΔνη 2005.120, ΑΠ 542/2008 ΕΕργΔ 2009. 116). Περαιτέρω, όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, η δημιουργία του έργου πρέπει να γίνεται όχι απλώς επ' ευκαιρία αλλά «σε εκτέλεση» της σύμβασης εργασίας, δηλαδή η δημιουργία του έργου να αποτελεί κύρια ή παρεπόμενη συμβατική υποχρέωση, χωρίς, ωστόσο, να είναι ανάγκη να προκύπτει ρητά (Μ.-Θ. Μαρίνος, Ο εξαρτημένος δημιουργός, ΕλλΔνη 39. 263, 267). Γίνεται δεκτό ότι δημιουργία έργου σε εκτέλεση σύμβασης εργασίας συντελείται όταν η ανάθεση υλοποίησης αυτού στο μισθωτό εντάσσεται στα καθήκοντα του, όπως αυτά καθορίζονται ρητά από το περιεχόμενο της σύμβασης εργασίας ή όπως συνάγονται αντικειμενικά με βάση τη φύση της δραστηριότητας, την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, την εξειδίκευση του μισθωτού σε σχέση με το αντικείμενο της επιχείρησης, τη θέση του σε αυτήν, τη σημασία χρήσης του παραγόμενου έργου για τον εργοδότη.(ΕφΑΘ 8183/2000 ΔΕΕ 2001. 60, ΠΠρΑΘ 611/2004 ΕΕμπΔ 2004. 429, Γ Κουμάντος, ό.π., 176). Εξάλλου, τόπος και χρόνος παροχής της εργασίας δεν αποτελούν κατάλληλα κριτήρια για το διαχωρισμό των έργων σε συμβατικά και εξωσυμβατικά, ενώ αποτελεί ελεύθερο έργο κάθε δημιούργημα του υπαλλήλου, που πηγάζει από την εξωϋπηρεσιακή καλλιτεχνική ή επιστημονική ενασχόληση του, για τη δημιουργία ή εκμετάλλευση του οποίου δεν χρειάζεται άδεια της προϊστάμενης αρχής.

9. Περαιτέρω, σχετικά με την έκταση της μεταβίβασης του περιουσιακού δικαιώματος όταν ο εργοδότης είναι ιδιώτης ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου

(ν.π.ι.δ), σύμφωνα με το άρθρο 8 εδαφιο β η έκταση της μεταβίβασης ή της άδειας εκμετάλλευσης του έργου προσδιορίζεται από το σκοπό της σύμβασης. Παρέπεται, ότι η εκμετάλλευση του έργου πέραν των συμφωνηθέντων ή εξουσιών, οι οποίες δεν είναι αναγκαίες για την εκπλήρωση του συμβατικού σκοπού, συνιστά προσβολή της πνευματικής ιδιοκτησίας.

10. Περαιτέρω, στο άρθρο 65 του ν. 2121/1993 (αστικές κυρώσεις) πλην άλλων ορίζεται ότι σε κάθε περίπτωση προσβολής της πνευματικής ιδιοκτησίας ο δημιουργός μπορεί να αξιώσει την αναγνώριση του δικαιώματος του, την άρση της προσβολής και την παράλειψη της στο μέλλον (παρ.1), ενώ όποιος υπαίτια προσέβαλε την πνευματική ιδιοκτησία άλλου υποχρεούται σε αποζημίωση και ικανοποίηση της ηθικής βλάβης, η δε αποζημίωση δεν μπορεί να είναι κατώτερη από το διπλάσιο της αμοιβής που συνήθως ή κατά νόμο καταβάλλεται για το είδος της εκμετάλλευσης που έκανε, χωρίς την άδεια, ο υπόχρεος (παρ.2). και ότι, αντί για αποζημίωση και χωρίς να απαιτείται υπαιτιότητα του υπόχρεου, ο δημιουργός μπορεί να αξιώσει είτε την καταβολή του ποσού, κατά το οποίο ο υπόχρεος έγινε πλουσιότερος από την εκμετάλλευση του έργου χωρίς άδεια του δημιουργού, είτε την καταβολή του κέρδους που ο υπόχρεος αποκόμισε από την εκμετάλλευση αυτή (παρ. 3). Το άρθρο 66 (ποινικές κυρώσεις) του ίδιου νόμου ορίζει, πλην άλλων, ότι όποιος χωρίς δικαίωμα και κατά παράβαση των διατάξεων του νόμου αυτού προβαίνει στις αναφερόμενες στο άρθρο αυτό πράξεις και γενικά εκμεταλλεύεται έργο που είναι αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας, τιμωρείται με τις προβλεπόμενες στο άρθρο αυτό ποινές και υπό τις σε' αυτό διακρίσεις (ΑΠ 963/2006 δημ. στη ΝΟΜΟΣ, ΕφΑΘ 7632/2005 ΝοΒ 2006, 417, ΕφΑΘ 5866/2003 ΔΕΕ 2003, 1330, ΕφΑΘ 8138/2000 ΔΕΕ 2001, 61). Ως παράνομη προσβολή θεωρείται κάθε πράξη που επεμβαίνει στις εξουσίες (ηθικές ή περιουσιακές) του δημιουργού και γίνεται χωρίς την άδεια του, χωρίς να συντρέχει άλλος λόγος που αίρει τον παράνομο χαρακτήρα της προσβολής. Η προσβολή δε απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματος συνιστά παράνομη πράξη και, εφόσον γίνεται και υπαίτια, συνιστά και αδικοπραξία επειδή ενέχει από μόνη της εναντίωση προς την αποκλειστική εξουσία του δημιουργού (ΕφΑΘ 6520/2008 ΔΕΕ 2009,325, ΕφΘεσ 1031/2008κ.α). Τέλος, από το άρθρο 71 του ΑΚ προκύπτει ότι το νομικό πρόσωπο ευθύνεται για τις πράξεις ή τις παραλείψεις των οργάνων που κατά τα άρθρα 65, 67 και 68 ΑΚ το αντιπροσωπεύουν και εκφράζουν τη βούληση του, εφόσον η πράξη ή η παράλειψη έλαβε χώρα κατά την ενάσκηση των καθηκόντων που τους είχαν ανατεθεί και παράγει υποχρέωση προς

αποζημίωση.(ΑΠ 1844/2006 ΧρΙΔ 2007, 246, ΑΠ 29/2006 δημ. στη ΝΟΜΟΣ, ΕφΑθ 6847/2007 ΔΕΕ 2008, 345).

11. Με το άρθρο 2 ν.2557/1997 ιδρύθηκε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία « Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης" (Ε.Μ.Σ.Τ.) με έδρα την Αθήνα το οποίο τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού, λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας και διέπεται, εκτός αντίθετης ρύθμισης, από το ιδιωτικό δίκαιο. Σκοπός της ίδρυσης του είναι η ανάδειξη και προαγωγή της σύγχρονης τέχνης(μέσω, μεταξύ άλλων, της συγκρότησης και προβολής συλλογών ζωγραφικής, γλυπτικής, κατασκευών), η έκθεση σε μόνιμη βάση των συλλογών σύμφωνα με επιστημονικές μεθοδολογίες, η διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων κ.α. Στον ιδρυτικό νόμο, όπως ίσχυε μετά τον ν.3658/2008 κατά τον χρόνο που εκπονήθηκε και εγκρίθηκε η μελέτη της τότε Δ/ντριας του Μουσείου Κ.Κ. (το έτος 2016), προβλεπόταν το εννεαμελές Διοικητικό Συμβούλιο ως το μοναδικό όργανο διοίκησης και ο Διευθυντής του Μουσείου ως προϊστάμενος των υπηρεσιών του. Οι ανωτέρω διορίζονται με θητεία, με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και αμείβονται βάσει Κ.Υ.Α. των Υπουργών Οικονομικών και Πολιτισμού. Περαιτέρω, από τις ανωτέρω εκτιθέμενες διατάξεις του άρθρου 2 παρ.1 περ. ε' υποπερ. αα και ββ στοιχ.Ι έως VI του ν. 2557/1997 προκύπτει ότι το Διοικητικό Συμβούλιο, που έχει τεκμήριο αρμοδιότητας για όλα τα ζητήματα διοίκησης και διαχείρισης, χαράσσει την πολιτιστική πολιτική του Μουσείου και εκπροσωπεί το Μουσείο διά του Προέδρου του, ενώ ο Διευθυντής του Μουσείου δεν ορίζεται από το νόμο ως όργανο διοίκησης αυτού, ούτε ασκεί καθήκοντα που συνιστούν διοίκηση , αφού δεν λαμβάνει αποφάσεις που να γεννούν δικαιώματα ή υποχρεώσεις του Μουσείου, ούτε εκπροσωπεί το Μουσείο. Επιπλέον, τελεί σε ιεραρχική σχέση προς το Διοικητικό Συμβούλιο, που μπορεί να του δίνει εντολές και κατευθύνσεις (άρθρο 2 παρ.1 περ. ε' υποπερ. αα και ββ στοιχ. IV). Καθήκοντα του Δ/ντή είναι ιδίως να σχεδιάζει το σύνολο του επιστημονικού και καλλιτεχνικού προγραμματισμού σύμφωνα με τους σκοπούς και την πολιτιστική πολιτική του Μουσείου και, κατόπιν έγκρισης του Δ.Σ., να μεριμνά για την πραγματοποίησή του, να εισηγείται θέματα προς το Δ.Σ. ,να επιβλέπει την εκτέλεση των αποφάσεων του Δ.Σ, να συντάσσει τον προϋπολογισμό και απολογισμό του που εγκρίνει το Δ.Σ.

12. Εν όψει αυτών, με την ΣτΕ 922/2018 έγινε δεκτό ότι, μετά τις τροποποιήσεις που επήλθαν στο άρθρο 2 του ν. 2557/1997 με το άρθρο 18 του ν. 3658/2008, ο Διευθυντής του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης, όπως προκύπτει από τη ρητή

βούληση του νομοθέτη και τις προβλέψεις του νόμου για τις αρμοδιότητές του, δεν αποτελεί όργανο διοίκησης του ως άνω νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου, αλλά περιλαμβάνεται στο προσωπικό αυτού. (Σημειώνεται ότι με το άρθρο 57 ν.4481/2017, Α 100/20.7.2017 αντικαταστάθηκε το πρώτο εδάφιο της άνω περ. ε' και ορίστηκε ως όργανο διοίκησης του Μουσείου και ο Διευθυντής, πλην όμως δεν μεταβλήθηκαν οι αρμοδιότητές του). Εξάλλου, γίνεται δεκτό (ΣτΕ 1291/2016 ,239/2012) ότι ο Υπουργός Πολιτισμού μπορεί με απόφαση ειδικά αιτιολογημένη να αποφασίσει την πρόωρη λήξη της θητείας Διευθυντή, τον οποίο έχει διορίσει σε ν.π.ι.δ ,που τελεί υπό την εποπτεία του και λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, για οποιονδήποτε σοβαρό λόγο που καθιστά τον διορισθέντα ακατάλληλο για την άσκηση των καθηκόντων του.

13. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι ο Δ/ντής του Ε.Μ.Σ.Τ. συνδέεται με το Μουσείο με ιδιόμορφη σχέση υπαλλήλου ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου(θητεία) (πρβλ.Ν.Σ.Κ.31/2015), καθώς διορίζεται και παύεται (υπό προϋποθέσεις) από τον Υπουργό Πολιτισμού και τελεί σε ιεραρχική σχέση προς το Διοικητικό Συμβούλιο του Μουσείου. Περαιτέρω, προκύπτει ότι η εκ μέρους του εκπόνηση μουσειογραφικής - μουσειολογικής μελέτης του Ε.Μ.Σ.Τ., στο οποίο έχει διοριστεί ως διευθυντής, εντάσσεται στο καθοριζόμενο ρητά στο νόμο καθήκον του «για το σχεδιασμό του συνόλου του επιστημονικού και καλλιτεχνικού προγραμματισμού σύμφωνα με τους σκοπούς και την πολιτιστική πολιτική του Μουσείου καθώς και τη φροντίδα για την, κατόπιν έγκρισης του Δ.Σ., πραγματοποίησή του»(οι οποίοι σκοποί επιτυγχάνονται και με τη συγκρότηση και προβολή συλλογών και με την έκθεση σε μόνιμη βάση των συλλογών σύμφωνα με επιστημονικές μεθοδολογίες). Στην υπό κρίση περίπτωση η μουσειολογική-μουσειογραφική μελέτη, που εκπόνησε στο πλαίσιο των καθηκόντων της η τότε Δ/ντρια του ΕΜΣΤ Κ.Κ, η οποία ανήκε στο προσωπικό του Μουσείου(ν.π.ι.δ) με ιδιόμορφη σχέση υπαλλήλου ιδιωτικού δικαίου, εγκρίθηκε ομόφωνα από το Δ.Σ. του Μουσείου στη συνεδρίαση της 15ης-4-2016, στη συνέχεια δε εγκρίθηκε με την προσθήκη κάποιων όρων και με την ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΜΤΕ/ΔΜΕΕΜΠΚ/ 175877/ 14331/3003/30-5-2016 Απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού μετά από ομόφωνη γνωμοδότηση του Συμβουλίου Μουσείων.

Απάντηση

14. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε') γνωμοδοτεί, ομόφωνα, ως εξής:

Στο πρώτο ερώτημα: Η εκπόνηση της ανωτέρω μελέτης από την Κ.Κ. Διευθύντρια

του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης από 4-12-2014 έως 4-12-2018 εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του ν.2121/93 περί προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων και συγκεκριμένα των διατάξεων του άρθρου 8, υπό την προϋπόθεση της γενικής ρήτρας του άρθρου 2 παρ. 1 του ν.2121/1993, δηλαδή ότι η μελέτη αυτή είναι έργο πρωτότυπο σύμφωνα με τα ανωτέρω αναλυτικά εκτιθέμενα (παρ.4 και 5), κρίση η οποία είναι τεχνικής φύσεως και ανήκει στη διοίκηση.

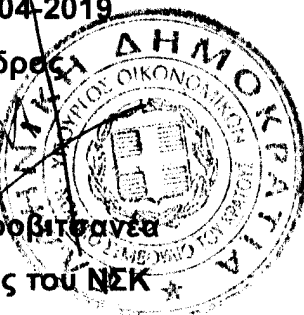
Στο δεύτερο ερώτημα : Δεδομένου ότι η Κ.Κ. αρχική δικαιούχος της πνευματικής ιδιοκτησίας της μελέτης εκπόνησε αυτήν στο πλαίσιο του καθοριζόμενου στο νόμο υπηρεσιακού καθήκοντός της, στο ΕΜΣΤ, το οποίο είναι ν.π.ι.δ., έχει μεταβιβασθεί αυτοδικαίως, βάσει του άρθρου 8 εδάφιο 2, το δικαίωμα εκμετάλλευσης της μελέτης για την εκπλήρωση του σκοπού για τον οποίο αυτή εκπονήθηκε και ο οποίος συνίσταται στη χρήση και στην εφαρμογή της μουσειολογικής - μουσειογραφικής μελέτης στους χώρους του κτιρίου που στεγάζεται το ΕΜΣΤ, ώστε να εκτεθούν οι μόνιμες συλλογές του και να δοθούν στο κοινό. Εξυπακούεται ότι η εκμετάλλευση της μελέτης πέραν των εξουσιών, που είναι αναγκαίες για την εκπλήρωση του ανωτέρω σκοπού, συνιστά προσβολή της πνευματικής ιδιοκτησίας το δε ηθικό δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας της μελέτης(αναγνώριση της πατρότητας της δημιουργού επί της μελέτης, εξουσία απαγόρευσης παραμόρφωσης του έργου της κ.α.) παραμένει στη δημιουργό της. Ωστόσο, λόγω της ενσωμάτωσης της μελέτης σε συγκεκριμένους χώρους του κτιρίου, που στεγάζεται το ΕΜΣΤ, εφόσον κριθεί αναγκαίο για την πραγμάτωση του ανωτέρω σκοπού, είναι επιτρεπτή η προσαρμογή ή άλλη μετατροπή τεχνικής φύσης της μελέτης.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 18-04-2019

Η Πρόεδρος

Μεταξία Ανδροβιτσάνη
Αντιπρόεδρος του ΝΣΚ

Η Εισηγήτρια

Ελένη Σβολοπούλου

Νομικός Σύμβουλος του Κράτους